

Miniordbog

A

Afasi: nedsat evne til at tale og eller forstå sproget.

Aminosyrer: kemiske forbindelser, der indgår som basale byggesten i levende organismers proteiner.

ANT: abnorm nervetension er en unormal spænding i nervevævet.

Antioxidanter: stoffer, der forhindrer eller svækker skadelig iltning. Beskytter mod de frie radikalers virkning.

Arbejdskapacitet: betegnelse for hvor god kroppen er til at modstå træningen uden at blive træt.

Autonomi: selvhjulpenhed og ret til selvbestemmelse.

Avitaminose: vitaminmangel.

B

Bevægemønster: den måde, en rask person bevæger sig på, når han skal udføre forskellige handlinger, fx at rejse sig fra en stol, komme ud af sengen eller trille om på siden.

Borg-skala: en subjektiv skala til at vurdere intensiteten. På en skala fra 6-20 beskriver man, hvor anstrengende aktiviteten opleves.

C

COPM: Canadian Occupational Performance Measure. En interviewguide til bl.a. identificering og prioritering af problemområder i borgerens hverdag samt til vurdering af borgerens tilfredshed med det niveau, hvorpå han kan udøve sine vigtigste daglige aktiviteter.

Colon irritabile: tyktarmskatar.

D

De fysiske love: er tyngdekraften, gnidningsmodstanden, vægtstangsprincippet og bådprincippet, der består af at rulle og trække.

Den maksimale puls: en formel til udregning af den maksimale puls er: $208 - (0,7 \times \text{alderen})$. Eksempel: Hvis du er 30 år, bliver din maksimale puls $208 - (0,7 \times 30) = 187$.

Det Nationale Begrebsråd (NBS): er et råd, der er oprettet af Sundhedsstyrelsen, og som beskæftiger sig med at skabe en fælles forståelse af termer og begreber inden for sundhedsvæsenet.

Disakkarider: opstår ved en sammensætning af to monosakkarider.

Divertikler: udposninger på tyktarmen.

Dynamisk muskelfunktion: en muskelsammentrækning, der resulterer i en bevægelse.

E

Empowerment: at sætte i stand til. Begrebet understøtter en proces, hvor mennesket fjerner sig fra afmagt og passivitet og nærmer sig selvstændighed.

Energiprocent (E%): angiver, hvor mange procent af madens samlede energiindhold der kommer fra de enkelte næringsstoffer (fedt, protein, kulhydrat og alkohol).

Erindringskasse: en æske, der indeholder forskellige genstande inden for et bestemt tema, fx jul eller konfirmation.

Ernæringsterapi: ernæringsterapi er behandling ved hjælp af kost og kostomlægning.

F

Facialisparese: lammelse i ansigtet.

Filtre: er ens oplevelse af verden med basis i ens baggrund, opvækst, uddannelse, værdier m.m., men også ens selvforståelse og forforståelse. Vi forstår og forklarer verden ud fra det, vi kender fra os selv – og andet bliver filteret fra.

FOA: Fag Og Arbejde repræsenterer ca. 193.000 medlemmer, der bl.a. leverer offentlig service.

Folkesundhed: Det Nationale Begrebsråd definerer folkesundhed som "befolkningens samlede sundhed".

Forflytning: at hjælpe med at udføre en handling, fx at rejse sig fra en stol.

Forflytninger i det vandrette plan: forflytninger, hvor du hjælper en borger længere op i sengen, længere ind i sengen eller hjælper borgeren med at trille om på siden.

Forforståelse: For at forstå en anden må man fortolke. Fortolkningen skabes på baggrund af personens egen forståelse af sagen - kaldet forforståelse eller fordom.

FOTT: facial-oral-tract-therapy (ansigt-mund-svælgeterapi).

Frie radikaler: ufuldstændig kemisk forbindelse, der optræder kortvarigt under kemiske reaktioner, fx i forbindelse med iltning under stegning eller ultraviolet stråling fra solen.

Frikationsreducerende hjælpemidler: hjælpemidler, der nedsætter gnidningsmodstanden, fx spilerug, glidestykke, glidebræt og plastikpose.

Funktionsevne: et samspil mellem kroppens funktioner, aktivitet og deltagelse, dvs. evnen til at bruge sig selv kropsligt, fx at gå, stå, tale og se.

Funktionsnedsættelse: nedsat evne til at bruge sig selv kropsligt, fx at bøje knæene, rejse sig, sætte sig, at gå på trapper.

Funktions- og færdighedsniveau: angiver, i hvilken grad personen er i stand til at bruge sine funktioner og færdigheder, fx selvhjulpen, delvis selvhjulpen eller totalt afhængig af hjælp fra andre.

Funktionær og Tjenestemændenes

Forbund: forkortet FTF, er hovedorganisationen for mere end 450.000 offentligt og privat ansatte.

Fysisk aktivitet: ifølge Sundhedsstyrelsen dækker fysisk aktivitet over alle former for bevægelse, der øger energiomsætningen. Eksempler: bevægelser i hjemmet og på arbejdspladsen, aktiv transport og indkøbture i supermarkedet.

Færdigheder: at kunne udføre tillærte handlinger, som fx at læse, køre bil, spise med kniv og gaffel og strikke.

G

Gangstående: den stilling, du har, når du går.

Gerontopsykiater: en psykiater der arbejder med psykiske sygdomme i alderdommen.

Globalisering: stigende udveksling mellem verdensdelene.

Gnidningsmodstand: den modstand, der er mellem to genstande, når de bevæger sig i forhold til hinanden, eller mellem en genstand og en væske. Fx oplever vi, at et nyvasket gulv er glat at gå på, fordi gnidningsmodstanden er mindre.

Guidning: betyder at føre og vise vej.

H

Hjemsøgelse: i den religiøse verden betyder det at blive ramt af Guds straf.

Hjernecentre: områder i hjernen, fx motorisk center, talecenter, synscenter.

Hvidbog: en dybdegående rapport, der er udgivet af en regering. Rapporten skal informere offentligheden om et emne.

Hypervitaminose: overdosering af vitamin.

Høj intensitet: Sundhedsstyrelsen definerer høj intensitet som planlagt træning eller fysisk aktivitet, hvor pulsen stiger, så du bliver forpustet og har svært ved at føre en samtale, mens du er aktiv. Eksempler: ved svømning, løb, styrketræning og boldspil.

I

ICF: International klassifikation af funktionsevne, funktionsevnenedsættelse og helbredtilstand.

Idealiseret: at fremstille noget mere perfekt end det er.

Integritet: evne til at handle selvstændigt, ærligt og i overensstemmelse med sine moralske principper.

Intensitet: antallet af pulsslæg pr. minut.

K

Kinæstetisk sans: opfattelsen af kroppens bevægelser, stilling, vægt og kraft via sansning fra muskler, sener og led.

KL: Kommunernes Landsforening er en privat interesse- og medlemsorganisation for alle 98 kommuner i Danmark.

Klientgørelse: er at en person gøres til modtager af hjælp.

Kognitiv fitness: ifølge ældreforsker Henning Kirk dækker kognitiv fitness over de resurser, vi har til at udføre hensigtsmæssige handlinger i forbindelse med de roller, som vi har hver især.

Kondition: den mængde ilt, en person kan optage pr. legemskilo pr. minut. I praksis betyder det evnen til at arbejde med en høj puls i lang tid.

Kostfibre: kostfibre er grove og ufordøjelige kulhydrater og kommer fra plantemateriale.

Kulturel intelligens: er evnen til at gøre sig forståelig og udvikle et konstruktivt samarbejde på tværs af kulturforskelle.

Kulturel selvforståelse: en idealiseret beskrivelse af en kulturgruppe, man selv hører til.

L

Lipoprotein: biokemisk kompleks, der består af både lipid (fedtstof) og protein.

Lukket gruppe: deltagerne har meldt sig eller er visiterede til gruppen, og aktiviteten har en tidsramme.

M

Medicinsk sociologi: er den del af sociologien, hvor man bl.a. studerer samspillet mellem samfundsforhold og helbred, sygdomsopfattelse og livsstil mv.

Mental: sjælelig, det mentale er det, der har med sindet og tankerne at gøre.

Mestre: evnen til at beherske og påvirke vores liv i den retning, vi ønsker.

Moderat intensitet: Sundhedsstyrelsen definerer moderat intensitet som aktiviteter eller motion, hvor pulsen stiger, og du kan tale med andre, imens du motionerer. Eksempler: at cykle eller gå, trappegang og motionsidræt. Den nedre grænse for moderat intensitet svarer til at gå med en gennemsnitshastighed på 4 km/t.

Monosakkarider: den enkleste type kulhydrat, der indeholder carbon, hydrogen og oxygen. Glukose er et af de vigtigste monosakkarider.

N

Networking: er det at pleje og udvikle sit sociale netværk, bl.a. i karrieresammenhæng. I flere brancher, herunder mediebranchen betragtes networking af nogle arbejdsgivere som noget, der er lige så vigtigt som faglige kompetencer.

Neurodynamik: undersøgelse og behandling af nervesystemets evne til at tilpasse sig kroppens bevægelser.

NNR: Nordic Nutrition Recommendations eller De Nordiske Næringsstofanbefalinger. De nordiske lande har lavet fælles anbefalinger om, hvordan man bedst sammensætter kosten.

Næringsstoffer: stoffer i maden, der er grundlæggende for at opretholde kroppens funktioner.

O

Obstipation: forstoppelse.

Overenskomstforhandlinger: forhandlinger mellem arbejdsgivere og lønmodtagere. Forhandlingerne føres som regel gennem arbejdsgiverorganisationer, fx Danske Regioner, og lønmodtagerorganisationer, fx FOA. Forhandlingerne fører ofte frem til regler for løn- og arbejdsforhold i en såkaldt overenskomst mellem parterne.

P

Peptidbindinger: bindeled i proteinmolekylernes struktur.

Perception: opfattelse, genkendelse, bearbejdning og reaktion på sanseindtryk.

Polysakkarider: opstår ved forbindelse mellem flere monosakkarider.

Praksisform: dækker både over faglige handlinger og en faglig viden.

Proces: den tid, som borgeren bruger på at skabe et resultat eller en genstand, fx at strikke en trøje.

Produkt: resultat eller genstand, der kommer ud af en aktivitet, fx en færdig trøje.

Proprioceptive sans: led- og muskelsans der ligger i muskler, led og sener i kroppen, hvor den registrerer kroppens stilling og bevægelse i forhold til tyngdekraften.

R

Reminiscens: en erindring, en mindelse, noget man husker.

Reservekapacitet: overskud af muskelstyrke og kondition til at udføre daglige gøremål.

RM: Repetitions-Maksimum. Den vægt man lige akkurat kan løfte 1 gang = 1 RM – og 4 gange = 4 RM.

S

Screening af ernæringsrisiko: patienter, der indlægges, bliver vurderet, om de er i risiko for underernæring.

Shuttle walk test: et redskab til at vurdere maksimal arbejdskapacitet og udholdenhed.

Småtpisende: især ældre mennesker med ernæringsmæssige risikofaktorer eller pga. utilsigtet vægttab eller nedsat appetit.

Social devaluering: en opfattelse af en person som mindreværdig i samfundet.

Spilerdug: et tyndt plastikmateriale. I modsætning til et glidestykke er det ikke polstret.

Statisk muskelfunktion: der sker ingen bevægelse, selv om musklen trækker sig sammen, fx når du bærer en indkøbspose i den ene hånd.

Stimuli: ydre sansepåvirkninger.

Suveræn: enehersker.

T

Taktil sans: føle/berøringssans.

Tonus: muskelspænding.

Træne: Sundhedsstyrelsen definerer træning som: planlagt og struktureret fysisk aktivitet, der gennemføres jævnligt for at vedligeholde eller forbedre form og velbefindende.

Tyngdelinje: den linje, der går fra næsen, gennem navlen og ned mellem begge fødder.

U

Understøttelsesfladen: det samlede område mellem og under fødderne.

V

Vestibulær sans: ligevægtssans, der ligger i det indre øre, hvorfra den registrerer muskelspænding, tyngdekraftens påvirkning og hovedets bevægelse.

VO2 max: maksimalt oxygenoptag.
Vægtoverførelse: en bevægelse, hvor du flytter vægten fra det ene ben til det andet ved at skubbe fra med det ene ben.

Æ

Ældre: I Sundhedsstyrelsens anbefalinger om "Fysisk aktivitet til ældre" defineres ældre som 60-årige og opefter. Sundhedsstyrelsen inkluderer i begrebet ældre også 50-60-årige, der har et funktionstab eller en kronisk lidelse.

Å

Åben gruppe: medlemmerne kommer og går, og der er ingen tidsbegrænsning på aktiviteten, fx en samværsgruppe på et dagcenter.